

NOVICE IJS

Interno glasilo Instituta "Jožef Stefan"

številka 71, februar 1999

DNEVI JOŽEFA STEFANA
22. – 26. 3.1999

PRIREDITVE OB 50 LETNICI INSTITUTA
"JOŽEF STEFAN"

J. Stefan

NEKAJ O ZGODOVINI INSTITUTA "JOŽEF STEFAN"

Dejstvo je, da je znanost podlaga sodobnega razvoja, kar se je vedno znova potrdilo in je obveljalo kljub vsem družbenim spremembam v svetu pa tudi pri nas. Zaradi takega gledanja je pred petimi desetletji takratno državno vodstvo velikopotezno na novo ustanovilo ali podprlo razvoj vrste institutov po vsej državi. Vodstvo institutov je bilo zaupano najboljšim znanstvenikom, ki smo jih imeli. V Sloveniji so takrat nastali Kemijski institut "Boris Kidrič" (Samec), Institut "Jožef Stefan" (Peterlin), Institut za elektroniko in vakuumsko tehniko (Lasič), Elektroinštitut "Milana Vidmarja" (Vidmar), Institut za elektroveze (Jančar), Turboinstitut (Vučkovič), Metalurški institut (Rekar), podporo pa so dobile tudi nekatere posamične skupine in dejavnosti pri profesorjih na fakultetah (npr. Lobe, Kraut, Gruden idr.).

Predstojniki institutov so bili največkrat profesorji na univerzi, institute pa so razvijali v okviru SAZU, univerze ali drugje, kakor jim je pač glede na obstoječe razmere bolj ustrezalo.

Prof. A. Peterlin, ki so mu zaupali postaviti naš Institut, ga je imenoval po Jožefu Stefanu. Najprej je bil to "fizikalni", nato "nuklearni", zadnjih 35 let pa bi ga najbolj pravilno imenovali "prirodoslovni in tehnološki" Institut "J. Stefan", saj zajema vrsto prirodoslovnih in tehničnih področij, usmerjenih k nekaterim nadvse aktualnim znanstvenim in tehničnim problemom. S svojo 50-letno tradicijo in z izkušnjami ter s svojim povezovanjem in ugledom v svetu, je postal del pojmovanja o tem, kaj je Slovenija.

Po knjigi Znanje za preživetje, Ljubljana 1990.

JOŽEF STEFAN - ZNANSTVENIK IN PESNIK

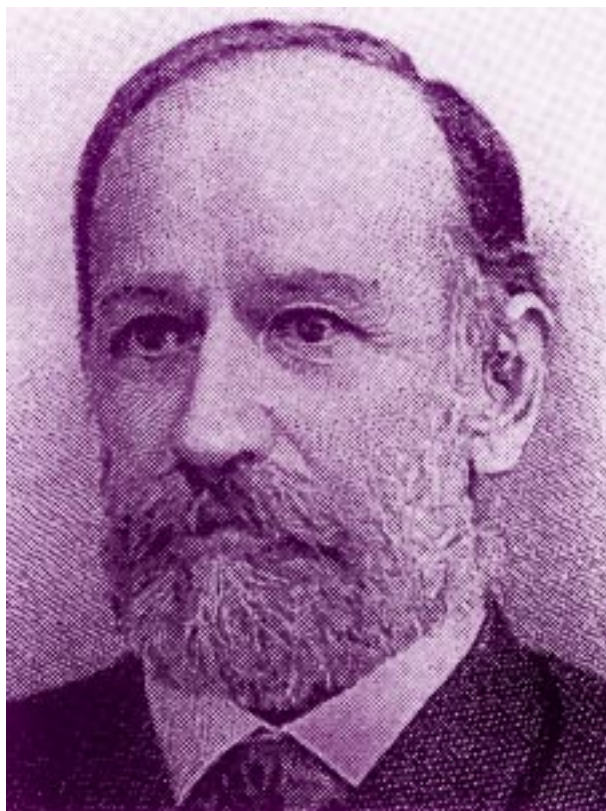
Jožef Stefan, po katerem nosi naš institut ime, je bil rojen 1835. leta v Sv. Petru pri Celovcu (danes je nekdanja vas že del mesta in bi njegovo spominsko ploščo morali iskati med hišnimi bloki) in umrl leta 1893. Največji slovenski fizik in fizik svetovnega slovesa je bil sopotnik in oblikovalec I. industrijske revolucije. V študentskih letih je bil razpet med dvoje velikih zanimanj: med pesništvo in matematiko. Končno je v Jožefu zmagal matematik.

Nekega dne je napisal ...

*Kaj hudirja na Parnasu
matematikar počenja
in o takem dragem času
krati pesnikom življenja*

...in je nehal pesnikovat.

Tako se v slovensko literarno zgodovino ni uvrstilo novo ime, zato pa se je fizikovo ime pojavilo v vseh pomembnejših znanstvenih leksikonih našega planeta.

Po študijskih letih se je z vso strastjo oprijel fizike in do svoje smrti predaval na dunajski univerzi. Bil je direktor fizikalnega inštituta in podpredsednik avstrijske akademije znanosti in umetnosti ter član mnogih evropskih znanstvenih inštitutov.

Njegovo znanstveno delo je obsegalo področja od raziskovanja plinov, optike in akustike pa vse do raziskovanja elektrike in magnetizma. Njegova najpomembnejša dela zadevajo raziskave v zvezi s

plini in temperaturami. Ljudje, ki so ga poznali, so povedali in napisali o njem, da je bil velik Slovenec. Bil je dobrohoten in preudaren. Bil je človek, ki ni poznal kompromisov. Znanstveno resnico je zagovarjal z zagnanostjo, lastno velikim raziskovalcem. Resnica je bila njegov veliki življenjski cilj. To pa so vzori, ki naj odlikujejo tudi znanstvenika našega časa.

Iz knjige Peter Likar: Pogled v Institut "Jožef Stefan", Ljubljana 1979.

Zlati znak Jožefa Stefana

Na Institutu "Jožef Stefan" letos že sedmo leto zapored ob obletnici rojstva Jožefa Stefana podeljujemo Zlati znak Jožefa Stefana na osrednji prireditvi v okviru že tradicionalnih Dni Jožefa Stefana.

Institut vsako leto podeli največ tri nagrade Zlati znak Jožefa Stefana. Nagrade podeljuje odbor za Zlati znak Jožefa Stefana, ki ga sestavljajo ugledni raziskovalci s SAZU, slovenskih univerz in z inštitutov. Odbor odloča o izbiri kandidatov za podelitev Zlatega znaka na podlagi javnega razpisa. Odbor za podelitev Zlatega znaka sestavljajo:

akademik **prof. dr. Boštjan Žekš**, predsednik odbora za Zlati znak
prof. dr. Ivan Bratko,
prof. dr. Katja Breskvar,
prof. dr. Valter Doleček in
akademik **prof. dr. Dušan Hadži**.

Zlati znak Jožefa Stefana je zlat kovanec, ki ima na eni strani relief glave Jožefa Stefana, na drugi strani pa ime nagrajenca, zaporedno številko znaka in datum podelitve. Vsak nagrajenec prejme poleg Zlatega znaka Jožefa Stefana tudi listino o podelitvi nagrade in simbolično denarno nagrado.

Zlati znak Jožefa Stefana

Ponedeljek, 22.3.1999, 15.00

Odprtje razstave

akademskega slikarja

Vladimirja Makuca

Vladimir Makuc se je rodil 8. maja 1925 v Solkanu pri Gorici. Diplomiral je na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je končal tudi restavratorsko specialko pri prof. Mirku Šubicu. Ukvarja se s slikarstvom, kiparstvom, grafiko in knjižno opremo. Kot restavrator je kopiral srednjeveške freske za ljubljansko Narodno galerijo.

Sodeloval je na številnih skupinskih razstavah doma in v tujini, pri čemer je pomembna njegova udeležba na specializiranih mednarodnih razstavah, kot so: ljubljanski grafični bienale, trienale v Grenchnu, Premio Bianco e nero v Laganu, na bienalih v Tokiu, Sao Paolu, Benetkah, Krakowu, Mentolu, Mulhousu, Friedrikstadu, Heidelbergu, Barceloni in Bradfordu. Samostojno razstavlja od leta 1962 doma in v tujini.

Za svoje delo je prejel številne nagrade in priznanja, med drugim Prešernovo in Jakopičevo, I. nagrado za grafiko na III. sredozemskem bienalu v Aleksandriji, nagrado Bonazzi na bienalu grafike v Firencah, častno priznanje na I. bienalu evropske grafike v Mulhousu, II. nagrado na celovškem Intartu ter številna odličja in odkupne nagrade na likovnih prireditvah doma in v tujini.

Razstavo bo odprl minister za kulturo Republike Slovenije gospod **Jožef Školč**.

Ob tej priložnosti bo nastopil **Zoran Predin**.

Avla IJS (Jamova 39, Ljubljana)

Vabljeni !

Torek, 23. marec 1999, 13.00

Predavanje

prof. dr. Milan Osredkar

Častni član Instituta "Jožef Stefan", eden prvih sodelavcev prof. dr. Antona Peterlina in dolgoletni direktor instituta

KAKO JE NASTAJAL INSTITUT »JOŽEF STEFAN«

Institut je začel nastajati l. 1945, neposredno po vojni, tako kot še vrsta drugih institutov. Nastanek Instituta »Jožef Stefan« pa štejem s časom, ko je prof. dr. Anton Peterlin sprejel nalogo pri Borisu Kidriču, da postavi inštitut, ki bo razvijal tudi jedrske metode in dobil za to potreben denar.

Zahvaljujoč odločnim prizadevanjem je uspel pridobiti veliko sodelavcev, od katerih so se mnogi razvili v vrhunske znanstvenike in iz instituta napravili v svetu znano raziskovalno organizacijo.

Velika predavalnica IJS (Jamova 39, Ljubljana)

Vabljeni !

Sreda, 24. marec 1999, 13.00

Predavanje

Prof. dr. Robert Huber

Nobelov nagrajenec za kemijo

**RAZNOLIKOST IN PODOBNOST
PROTEOLITSKIH ENCIMOV IN NJIHOVIH
NARAVNIH INHIBITORJEV**

Prof. dr. Robert Huber je eden od pionirjev strukturnih raziskav proteoliznih encimov in njihovih inhibitorjev s pomočjo rentgenske kristalografije. Predavanje je pregled raziskav od njihovih začetkov (goveji tripsinski inhibitor v kompleksu s tripsinom) do danes (proteosom).

Velika predavalnica IJS (Jamova 39, Ljubljana)

Vabljeni !

Sreda, 24. marec 1999, 20.00

**PRAZNOVANJE 50 LETNICE INSTITUTA
IN PODELITEV PRIZNANJ ZLATI ZNAK
JOŽEFA STEFANA**

v Cankarjevem domu

Osrednji dogodek bo namenjen praznovanju 50 letnice delovanja instituta in obletnici rojstva fizika, katerega ime nosi institut. Pokrovitelj prireditve je predsednik države gospod **Milan Kučan**. Poleg delavcev in upokojenecv Instituta bodo na prireditve vabljeni tudi predstavniki Univerz, posameznih fakultet, vlade, ministrstev in drugih ustanov.

Institut "Jožef Stefan" letos že sedmo leto podeljuje Zlati znak Jožefa Stefana, s katerim želi vzpodbuditi mlade ljudi k še večji zavzetosti na znanstveno-raziskovalnem področju, kar je tudi svojevrsten apel odgovornim ljudem v gospodarstvu, da to znanje čim učinkoviteje uporabijo.

Zlati znak podeljujemo avtorjem najodmevnejših doktoratov doma in v tujini, ki so bili podeljeni v Republiki Sloveniji v preteklih treh letih iz naravoslovno - matematičnih, tehničnih, medicinskih in biotehničnih ved.

Letošnji dobitniki ZLATEGA ZNAKA so:

dr. Denis Arčon,

dr. Primož Ziherl in

doc. dr. Blaž Zupan.

Udeležba z vabili.

Četrtek, 25. marec 1999, 13.00

Predavanje

prof. dr. Borge Diderichsen

direktor Novo Nordisk, Bagsvaerd, Danska

**BIOTEHNOLOGIJA V EVROPI: NOVA
ZNAJKA – NOVE VREDNOTE**

Znanost in tehnologija sta osnova sedanjega bogastva in nadaljnje rasti blagostanja v bogatih državah. Evropska zveza ima dolgoletno tradicijo v kmetijstvu, pomembno biotehnološko industrijo in je zelo uspešna tudi na akademskem področju bioloških ved. Zato se izvršilne in politične institucije Evropske zveze strinjajo, da je treba dati veliko prednost raziskavam, študiju in inovacijam na področju biotehnologije. Najnovejši razpis 5. okvirnega programa potrjuje to zavzetost Evropske komisije za vede o življenju. Vrhunske raziskave v biotehnologiji so prav poseben izziv, ker je novih podatkov na tem področju ogromno in še vedno prihajajo novi. Zdaj je priložnost, da te informacije uporabimo za napredek znanja, tega pa prenesemo v otipljive vrednote, kot so patenti, nova delovna mesta in javna korist. Za to seveda potrebujemo pamet najboljših in najbolj bistrih, najzahtevnejše informacijske tehnologije, kakor tudi hrabro podjetništvo. Uvajanje biotehnologije pa obenem postavlja nova vprašanja o varnosti in etičnosti te dejavnosti, ki lahko vpliva na življenje in bo prinesla nova spoznanja o nas samih.

Velika predavalnica IJS (Jamova 39, Ljubljana)

Vabljeni !

Četrtek, 25. marec 1999, 9.00 - 14.00

DAN ODPRTIH VRAT

Vabimo vas, da se udeležite dneva odprtih vrat na Institutu »Jožef Stefan«, na katerem boste izvedeli več o delu in sestavi instituta, raziskovalci pa vam bodo predstavili dejavnosti posameznih laboratorijev.

Ob 9.30 in 12.30 bo organiziran prevoz in ogled reaktorskega centra v Podgorici (odhod z Jamove 39). Prijava skupin in informacije na tel: 061 177 3288 in 177 3542.

Vabljeni !

Petek, 26. marec 1999, 13.00

PODELITEV INSTITUTSKIH PRIZNANJ MLADIM RAZISKOVALCEM

Na Institutu »Jožef Stefan« letos že enajstič prirejamo slovesnost, na kateri bomo podelili priznanja IJS in Ministrstva za znanost in tehnologijo mladim raziskovalcem, ki so v preteklem letu uspešno zaključili svoje usposabljanje na institutu. Letos bomo podelili priznanja 20 doktorjem in 18 magistrim.

Na podelitvi bo mlade raziskovalce pozdravil direktor instituta prof. dr. Vito Turk, nato pa jim bo spregovoril minister za znanost in tehnologijo dr. Lojze Marinček.

Nastopil bo mešani pevski zbor SVEŽINA iz Radomelj pod vodstvom zborovodje Primoža Leskovca.

Velika predavalnica IJS (Jamova 39, Ljubljana)

Vabljeni!

OTVORITEV RAZSTAVE FRANCA VOZLA, 22. 2. 1999

Naš umetnik **Franc Vozel** je že s svojimi prvimi nastopi vzbudil očitno zanimanje pri kritičnih spremljevalcih, in to zanimanje je vidno še danes. Kaj ga je povzročilo, ni težko uganiti. Najprej je bila v ospredje postavljena nenavadna tematika, človeško telo, ki pa ga je avtor reducirjal na okostnjak, bolje, iz njega razvil. Ne glede na kakršne koli razlage tega pojava, izbrana tema nedvoumno spričuje umetnikov resni odnos do življenja, predstavi nam ga kot razmišljujočega človeka, ki se noče ogniti temeljnemu soočenju našega življenja. Toda ta okostnjak ni bil zavrženi skelet, marveč je iz njega razvita prva oblika življenja. Okostnjak se je namreč pregibal in je bil tudi sicer kompozicijsko zanimiv in barvno uglašen. Spominjam se njegove razstave v Kranju, ki je tudi zaradi tega priklenila gledalce.

Ta začetna stopnja je potem naglo zorela v smeri oživljanja človekove figure, ki je bila vse do zadnjih let temeljni okvir umetnikovega sporočanja. Figure so postale do te mere žive in živahne, da so lahko zasedle obsežno površino slikovnega polja. Kaj značilno pa je, da so se pregibale v brezprostorju in da so nosile neizbrisni pečat ateljejske prakse tistega časa, ki se je rada posluževala tudi tehnike kolaža. Naslikana so bila spolno nevtralna, tudi sicer skromno nadrobneje označena. Toda korak na poti k oživljanju človeškega sveta je bil s tem storjen in jasno nakazan nadaljnji razvoj teme. Figure so postajale vse bolj podobne živim ljudem, začele so se zlagoma tudi družiti in so na koncu pristale celo v erotičnem območju. Potemtakem je naš slikar uveljavil nenavadno pot oživljanja abstraktnih začetkov in ne obratno, kar počne večina njegovih vrstnikov.

Skladno s tem razvojem je rasla tudi barvna podoba njegovega slikarstva do tiste žive topline, ko so se njegovi izbranci lahko predstavljali kot ljudje v polnokrvnem ozračju.

Pred nekaj leti je umetnik tej svoji uspešno razviti figuralni tematiki dodal še vrsto podob na temo tihožitij. Barvna skala teh aranžiranih rastlinskih motivov je bila podobna, celo enaka rešitvam figuralike, je pa sama po sebi lažje našla pot do naročnikov, kjer so akti še dandanes redke prikazni, očitno zaradi slovenske sramežljivosti, ki komaj zdaj dopušča evidenco in razstavljanje takšne tematike. Tako se je naš umetnik razvil do polnokrvne ustvarjalne osebnosti, ki jo lahko brez pridržkov in z zadovoljstvom pozdravljamo v razstaviščih in doma. Je gotovo eden danes najpomembnejših ustvarjalcev. Naši tradiciji se dobro prilaga vtiranje

njegovega slikarstva v naš umetnostni razvoj, ki se redko povzpenja do novosti na revolucionaren način. Čeravno se Franc Vozel nenehno prenavlja, vselej obdrži stik s poprejšnjimi rešitvami v naši slikarski umetnosti.

Sam rad pove, kako ceni tradicijo, posebej tradicijo medvojnega slovenskega slikarstva. Njegove podobe spričujejo navezanost, denimo na umetnost Neodvisnih in še nekaj starejših slikarjev, hkrati pa so že onkraj njegovih dilem, kar velja tudi za Vozlove pozete s čopičem, ki se zgostijo do barvnega žarenja. Malo je podobnih umetnikov, zato zasluži Franc Vozel našo polno pozornost in naše priznanje. Pred njim je očitno še dolga pot, na kateri nas bo plemenitil v razdajanju svojih likovnih sporočil, ki ob vsej zadržanosti po vrsti razkazujejo polnokrvno življenje in človeško toplino.

Nace Šumi

Homo - Tri 7, 1998, 90x120 cm, olje na platno

Sonet.

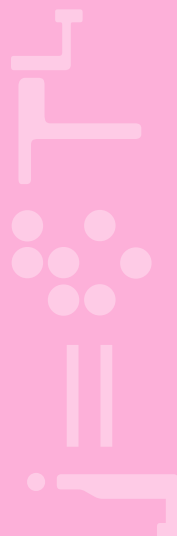
Ljubil sem te 'z srca globočine,
Draga zmirom bodeš mi ostala,
Ti, ki meni si življenje dala,
Sveta zemlja širne domovine.

Ve gore visoke, ve doline,
K vam me želja zmirom bode gnala,
K vam bo duša zmirom vzdihovala,
Kraji polni cvetja in miline.

Šel naprej sem daleč v tuje kraje,
Radosti nobene nemam vžiti,
Sem vesel le vas se spominjaje.

Srce vas ni moglo pozabiti,
K vam nazaj le hotlo bi naj raje,
In vas nikdar, nikdar zapustiti.

Jožef Stefan

Novice IJS, glasilo Instituta "Jožef Stefan"

Urednika: mag. Marko Notar
Peter Svete, dipl. inž. kem. teh.

Sodelavka: Natalija Polenec, dipl. arh.

<http://www-novice.ijs.si>

e-pošta: novice@ijs.si

Po mnenju Ministrstva za znanost in tehnologijo št. 415-01-159/98 z dne 2.11.1998 se šteje brošura Novice IJS med proizvode, za katere se plačuje 5% davek od prometa proizvodov.

Ponatis vsebine je dovoljen z opombo, da gre za prispevek iz Novic IJS. Članke, predloge in pripombe lahko pošljete po e-pošti: novice@ijs.si
